

Jau atkal Hiiumaa, atkal „Jauno kalēju skola” ir klāt!

2014.gada 6.jūlijā kalēju pulciņa vadītājs Ziedonis Ločmelis un 3 Garkalnes MVV skolēni: Dāvis un Daniels Lapiņi un Dāvis Liepiņš devās apgūt kalēju amata noslēpumus pie Hiiumaa (Igaunija) kalēja Aina Jepišova, kurš nu jau 5. gadu rīko starptautisko „Jauno kalēju skolu” Kjardlā (Hiiumaa salas galvaspilsētā). Vismaz 10x atbildot uz jautājumu: „Skolotāj, vai vēl ilgi jābrauc?”, pēc nobrauktiem 370 km, 1,5 stundas brauciena no Rohukulas līdz Heltermaa, pieveicot pēdējos 25 km, beidzot bija sasniegta Kjardla un mūsu kalēji nonāca vienā no jaukajiem Kjardlas viesu namiņiem, kurā dzīvoja arī visas darba dienas.

Attēlā – gatavi darbam, vēl nezinot, kas būs un kas notiks!

7.jūlijā plkst.9.00 viss sākās...

Kā jau pienākas - iepazīšanās ar pārējiem kalēju skolas dalībniekiem no Kjardlas, Nommes, Tartu, Palādes vidusskolām un ģimnāzijām, kā arī no Viana- Vigala amatniecības skolas (starp citu, vienīgā vieta Igaunijā, kur var apgūt kalēja arodu). Dalībnieku vecums - no 12 līdz 25 gadiem, viņu vidū pat Tartu Universitātes vēstures fakultātes

students, mājturības skolotāja un vizāžiste. Iepazīšanās programmā - drošības tehnika un nedēļas uzdevumu izskaidrošana, arī neliels teorētisks ievads kalšanā - kalšanas vēsture, materiāli un darba rīki no vissenākajiem laikiem līdz mūsu dienām, metāla fizikālās un ķīmiskās īpašības u.c. jautājumi, kuri jāzina kalējam. Tad sākās dienas visinteresantākā un grūtākā daļa - kalšana. Pirmie soļi, kā jau

katras profesijas apgūvē, ļoti grūti - metāls pārdedzināts, āmurs smags un neklausā, visapkārt dūmi un uguns un āra + 28° C. Pirmās dienas rezultāts nav iepriecinošs - daudz sabojāta materiāla un 1 – 2 izkaltas lietiņas, taču pirmā pieredze iegūta. Puišu acīs nogurums un gandarījums, protams, ka nopelnīta pelde jūrā! Ūdens silts!

Attēlā – darbs rit divu skolotāju uzraudzībā, var saņemt atbildes uz visiem jautājumiem

8.jūlijs, otrā diena. Bez īpašiem ievadiem, uzrunām sākas darbs. Un, skat, sāk izdoties! Izrādās, ka metāla sakaršanas krāsu var viegli atpazīt, ja izvēlas pareizos instrumentus, tie arī „klausa”, un var uzsist vajadzīgā vietā, jau tapuši krāsns biguļi, pakaramie un arī dažas naglas. Nemanot ir pienācis vakars, bet Dāvis Liepiņš vēl nevar un nevar beigt darbu, jo beidzot izdodas iecerētais. Pēc darba – atkal jūra un cerība, ka kāds atnāks uz lielo futbola laukumu un varēs uzspēlēt futbolu, taču nekā! Toties futbola spēle, gan igauņu valodā, ir redzama televīzijā, bet vai tad sportā ir svarīga valoda... Galvenais ir gūtie vārti.

Attēlā – Dāvis un Daniels darba procesā

Attēlā – Dzelzs jākaļ kamēr karsta un Dāvis to zina

9.jūlijs, trešdiena. Diena sākas ar vakar nepabeigto darbu pabeigšanu, un tad jauns uzdevums - rotu, pudeļu attaisāmo un krāsns biguļu darināšana. Diena iet uz beigām, un darinājumu skaits manāmi pieaug, arī gandarījums par padarīto. Piekariņi izskatās skaisti un, cerams, ka kādam arī noderēs! Pudeļu attaisāmo tests tiek veikts uz vietējā ražojuma limonādēm un... darbojas lieliski! Pēc vakariņām jaunos kalējus ciemos gaida pieredzējušais kalējs Svens Kokkata. Ir iespēja apskatīt Hiiumaa kalēja dzīves apstākļus (meža būdiņā) un darba vietu, kur lieliski sadzīvo bezdelīgu ģimene, kurai nebūt netraucē dūmi un vesera skaņas. Svens mūs uzņēma sirsnīgi - ar svaigu zemeņu bļodu, pilnu ar saldajām ogām, un labprāt parādīja savu laktu kolekciju – 30 unikālas laktas no visas Igaunijas, kuras izmantojuši slaveni kalēji un kalēju dzimtas.

– 30 unikālas laktas no visas Igaunijas, kuras izmantojuši slaveni kalēji un kalēju dzimtas.

Attēlā – kopā ar Svenu, apskatot viņa darinātos sadzīves priekšmetus.

Svens Kokkata vecām lietām (pakaviem, vīlēm, pannām u.c.) piešķir jaunu izskatu un dod otru iespēju būt noderīgām cilvēkam.

Pakavējušies pie Svena, kurš jau nākamajā dienā dodas ciemos pie saviem draugiem Dagestānā, protams, ne jau atpūsties, bet dalīties kalšanas pieredzē, kalēji dodas uz militāro muzeju, kur eksponēti dažādi ieroči, formas tērpi u.c. armijas lietas, kuras atrastas Hiiumaa salā vai kā dāvinājumi nonākuši muzejā. Te nu puisiem patīk! Galvenais, ka var uzdot jautājumus, uz kuriem saņem izsmieļošas atbildes. Uzzinājis, ka muzejs labprāt pieņem dažādas lietas, kuras saistītas ar padomju laiku, arī Ziedonis nolēma muzejam dāvēt smagā ložmetēja „Brauning” patronas čaulu un lūgšanu krelles, kuras atvedis no Irākas. Mūsu gids, kurš, starp citu, muzeju bija atvēris tikai mūsu dēļ, par to bija ļoti priecīgs.

Attēlā – puisi varēja „iemēģināt” un izsēdēties gandrīz visos muzeja eksponātos. Kur gan vēl tā varēs?

Turpmākais ceļš veda uz unikālu pieminekli, kas veltīts 1994.gada 28.septembra vētrā bojā gājušiem „Estonia” pasažieriem- bērniem no Hiiumaa salas.

Cerētā pelde atklātajā Baltijas jūrā nenotika, jo ūdens tomēr bija pārāk auksts, bet mājās atkal gaidīja čipsu pakas, igauņu limonāde un futbols.

10.jūlijs, ceturtdiena, savas idejas realizēšanas diena. Uzdevums katram kalējam - izkalt „meistarstiķi” jeb izstrādājumu, kuru sirds kāro. Tā nu sākās savu ideju realizēšana, kas nu kuram padodas labāk – vienam naglas, krāsns biguļi un pudeļu attaisāmie, citam virtuves nazīši, pakaramie, atslēgu piekariņi un dažas citas lietas. Un, skat, kas kopā sanācis – vesels instrumentu un nepieciešamu lietu klājums. It kā būtu jābeidz, bet tiek rēķināts laiks, vai tik neizdosies izkalt vēl kādu smuku lietiņu! Diemžēl laiks ir nepielūdzams un, tā kā rītdienas darbi notiks citā vietā, tad visas ēzes un instrumenti kārtīgi jāsakopj un jāsakrauj jau piedzītās automašīnas piekabē. Meitenes, protams, to nedara, bet puisiem vēl spēka pietiek pārcelt gan smagās laktas (no 75- 95 kg) un lielos koka bluķus, gan tikko atdzisušās ēzes. Strādāts godam, un laiks nomazgāties un atvilkt elpu.

Attēlā – pašu rokām izgatavots, par padarīto visiem puisiem ir patiess gandarījums.

Pēc vakariņām gan tāds gurdums kaulos, ka gribas vien gozēties pa māju, nevilina ne jūra, kurā šodien lieli viļņi un ūdens esot silts kā piens, ne televīzija... tikai atlaisties istabiņā un atvilkt elpu! Ne jau uz visu vakaru, tikai mazliet, jo vēl jāsakārto lielākā mantu daļa, rītdien būs jauna nakšņošanas vieta.

11.jūlijs, pārbrauciena un izbraukuma meistarklašu diena. Rīts iesākas ar steidzīgu mantu kravāšanu, jo mums jāatstāj viesmīlīgās viesu nama „Nomme” telpas un jādodas citur. Pēc brokastīm mūs sagaida autobuss un dodamies uz netālo Palades ciemu, kur lauku sētā notiek jauno kalēju un pieredzes bagāto Igaunijas kalēju kopējā darba diena. Ciemata nomalē atrodas lauku sēta, kurā darbojas vējdzirnavas, ēkas saglabājušās un glīti sakoptas, var apskatīties, kā igauņi dzīvojuši 17.-18.gs., un ir savākti daudzi priekšmeti, kurus šai laikā izmantoja sadzīvē. Visa apkārtnē ir milzīgu laukakmeņu ieskauta. Nu mēs satiekamies arī ar 14 Igaunijā pazīstamiem kalējiem gan no Hiiumaa salas, gan Pērnavas, Polvamas, Harjumā, Tarumā, Tartu, Lāāne – Virumā un pat no Somijas.

Attēlā – pieredzes bagātie un jaunie kalēji strādā roku rokā

Attēlā (pa labi) - viss tiek sagatavots darbam

Katram kalējam ir savs darba stils un virziens - viens kaļ nažus, cits - zobenus, vēl kāds pakavus, pakaramos, svečturus un citus dizaina priekšmetus. Meistardarbnīcu atklāšana, vārda tiešā nozīmē, norīb pa visu salu, jo Matiass Mae ir specializējies viduslaiku ieroču kalšanā un no sava auto, trīs vīru atbalstīts, izripina īstu viduslaiku lielgabalu. Atskan lielgabala zalve, dūmi vien nogriežas pa gaisu, un darbs var sākties.

Attēlā – viduslaiku ieroču meistars Matiass Mae

Kur gadījušās, kur ne parādās arī vairākas igauņu ģimenes, kuras vēlas apskatīt kalējus darbībā, izmēģināt roku ādas apstrādē un vienkārši baudīt lauku sētas jauko gaisotni. Vecie meistari ir ļoti labvēlīgi - māca jaunajiem savus amata noslēpumus, skaidro kļūdas un no malas kontrolē katra jaunā kalēja darbību, sak, vai no šitā iznāks lietas koks vai nē. Mūsu puiši saņem daudzas uzslavas no meistariem, jo izrāda patiesu interesi par darbu un

patstāvīgi strādā, parādot, ko apguvuši 4 dienu laikā. Īpaši meistari atzīmē to, ka puīši viens otru atbalsta un pamāca. Šķiet, ka arī mūsu skolotājs Ziedonis tiek pētīts... un galu galā saņem atzinīgus vārdus no Jakka Krivina - kalēja ar 43 gadu ilgu kalšanas pieredzi -, ka „Ziedonis zina, ko dara, un vārdus lieki vājā nekaisa”.

*Attēlā –
Ziedonis un Jakks
Krivins*

Pusdienojam ārā, zem nojumes, un visiem garšo īsts mājas ēdiens. Mūsu puīšiem ir patiens brīnums, ka saldajā tik labi var garšot gabaliņos salauzta rupjmaize, zemenes un kefīrs ar cukuru. Bet nav jau laika ilgi baudīt pusdienas, jāturpina kalt, jo šodienas darbam laiks tikai līdz 15.00

un kalēju darbnīcas noslēguma pasākums būs klāt. Visa jauno un veco kalēju „brālība” sanāk kopējā nojumē, un visi jaunie kalēji, sirsnīgu aplausu un arī dažu labu kalēju jociņi pavadīti, saņem apliecības par 42 stundu kursu beigšanu. Dodamies uz Kjardlu, kur mūsu jaunajā mājvietā ir laiks atpūsties līdz svinīgajām vakariņām, atkal kopā ar vecajiem un pieredzējušiem kalējiem.

Puišus gan vairāk vilina jūra, jo šodien visu dienu vējš (līdz 12m/sek.) un jūra solās būt viļņaina, tikai... vējš gan ir auksts, vai varēs ielīst ūdenī? Pēc vakariņām vējš norimis, bet arī jūru vairs negribas - uznācis gurdums, un kājas nes tik uz māju pusi.

*Attēlā – pēc kārtīgas
darba dienas visa kalēju
komanda II Pasaules
kara upuru piemiņas
vietā.*

12.jūnijs, gadatirgus diena Kjardlas lielākajā laukumā. Jau plkst.9.00 esam gatavi darbam. Gaisā virmo satraukums, jo šodien varētu būt tā diena, kad pašiem jāklūst par skolotājiem – kāds no gadatirgus apmeklētājiem varētu izteikt vēlēšanos iemēģināt roku kalēja amatā. Kādā valodā saprasties?

Attēlā – atkal plecu pie pleca ar pieredzes bagātajiem kalējiem.

Lielgabalu zalve nogrand pa visu salu, un darbs var sākties – ēzes jau karstas, jaunie un vecie kalēji gatavi darbam. Mūsu puīši tiešām aizrāvušies ar kalšanu, neinteresē ne citi tirgotāji, ne uz brīvdabas skatuves notiekošais, interese ir tikai par to, ko kaļ Igaunijas kalējmeistari, un pašu veikto darbu. Tirgū kā jau tirgū- ir iespēja tirgoties un pārdot. Arī mūsējiem paveicas- nopelna 10 euro, tātad darbs arī novērtēts.

Attēlā – puīši darba procesā

Diemžēl jau pēc pusdienām jādodas mājup. Atsveicināties no kalējiem, īpašus pateicības vārdus un nelielu dāvanu pasniedzot Aina Jēpišovam, ar kura gādību mums bija dota šī lieliskā iespēja dzīvot un mācīties Hiiumaa salā, saņemam solījumu, ka arī nākošajā gadā, ja Aina projektam „Jauno kalēju skola” iedos naudu, puīšiem

būs iespēja pilnveidot savas kalšanas prasmes. Un tad sākas ceļš mājup... šoreiz bez jautājumiem, tikai atmiņām par lietderīgi un jauki pavadīto laiku.

Kalēju pulciņa vadītājs Ziedonis Ločmelis, ceļojuma piezīmes apkopojā Inga Pelcmane.

p.s. Paldies Garkalnes novada Domei, kura finansiāli atbalsta starptautiskās „Jauno kalēju skolas” apmeklējumu jau ceturto gadu!